

61
GALAK CLUTAK

Bojoné dikejèpi, tanggap. Mlebu kamar sing dileboni sing lanang.
'Apa?'

'Ssst ... aja seru-seru! Layang iki mengko kirimna nyang kepolisian,'
kandané sing lanang, Muji, karo ngrogoh sak clanané.

'Diwènèhaké sapa?'

'Biyasané, ya kakèkané ...'

'Pak Kiprah?'

Muji mantuk.

Ing njaba uceng Sana karo carik Mun Kèprot wis ngentèni. Carik sing
saben senèn-an langganan disenèni mantri-polisi marga sembarangé sing
sarwa kèprot, jalaran mung tansah gulung-gemak karo kertu.

'Uwis, Ji? Wis pamitan? Wong arep ceki waé kok ndadak ngambu we-
ḍaké sing wédok! Ayoooh, gèk mangkat!'

'Wis awan ki!' pamapagé uceng karo ngunggahaké jagang sepédah.

'Apa ngambu weḍaké sing wédok? Wong ndadak ditimbuli usapan tapihé
sing wédok nèng embun-embunané kuwi, delengen, rak nggilap!' sumam-
bungé carik Mun karo mbanting utesé terus nuntun sepédahé.

Sing diantem tembung mung mlèngèh, ora serik ora barang, banjur
wangsulané: 'Kalaha main dadi tètèl-tuwèl, nèk wis pamitan wong
wédok kuwi èntèng tanggung-jawabé. Apa aboté wong pamitan?'

Wong telu mangkat, lakuné urut siji-siji. Dalané angèl. Dalan watu-
watu kidul pasar tèmplèk ménggok ngulon, kidul dalan wis pèrèng gu-
nung. Sawetara suwé manèh mandeg, terus njunjung sepédah nguwot
ing buk jebol, nyimpang dalan mengiwa mlebu pekarangan cilik tanpa
pager. Karo nyarugi watu-watu gunung sing sumebar ing dalan cilik
mungguh kuwi wong telu nuntun sepédah, ngarah menyang omah sro-
tong jèjèr loro sing mencil ing pèrèngan. Pekarangané dirungkudi wit-
wit mlandingan sing ora tata.

Lawang gedèg dienam wareg nggerit diwengakaké saka njero. Ing
kono wis ana Kija-Blandong, bajingan kayu alas sing diangkat dadi
mandor. Mung mlèngèh dèwèké nampa tekané wong telu sing terus
nglebokaké sepédahé.

'Wis suwé, Ndong?' takoné uceng Sana karo nggèrèd kursi réyod.

'Wiwit éruk. Wong aku mau bengi turu omahé Lintrik-Punten kono.'

'Mulané pipimu abang-abang tilas gincuné Lintrik ...' sumambungé carik Mun Kèprot, nuli: 'Yoh gèk tata-tata, lèsèhan nèng klasa njogan waé. Pak Ki, pak Suki ...!'

Wong tuwa pèdèt mripaté metu saka omah sisih.

'Napa, pak carik?'

'Bèbèrna klasa nèng njogan waé, pak Ki.'

Ora sumaur wong pèdèt mau terus mlebu, bali nggawa gulungan klasa pandan. Digelar ing jogan, nèng kandangan kulon. Wong papat mapan lungguh, Kija-Blandong ngetokaké kretu anyar.

'Ngaji kitab tarèt, ditata terus diorat-arèt!' aloké uceng Sana karo nyèlèhaké utes rokoké ing òmpal ganjel saka terus nyandak kretu sing didumaké déning Kija.

Kabèh ngiling rai kretu, batuké njengkerut. Pikirané konsènsi menyang gaṭuké gambar kretu. Taktik bantingan disusun, stratèginé nguras kantongé kancané. Rukun lairé lungguhan dadi saklasa, nanging crah atiné kabèh kepéngin matèni kancané. Saya tipis tumpukané kretu, praupané saya njengkerut. Nggeget untu, manteng.

'Modar kowé!' aloké Kija karo mbanting kretu ing tengah kupengan, banjur: 'Aku narik!'

Wong liyané plenggong-plenggong, unjal ambegan. Mandor alas kuwi ngukud òwit, banjur ngukud kretu diujut lumet. Tangané prigel kaya singkèk ngétung òwit rèntenan.

Kretu didum, dililing batikané. Ngitit tumpukan, mbanting cekelan. Dipikir dipentengi, geget-geget misuh terus mbanting manèh.

Main kretu kuwi lumaku sawetara suwéné, Kija-Blandong lagi ngadeg jaraké. Kretuné tansah apik, paling deres nariké. Mung kala-kala carik Mun karo uceng Sana uga olèh, déné Muji sing jaré mau ditimbuli tapihé sing wédok babar pisan durung nggentèni narik.

Srengéng nggléwang wong wadon kekandelen pupurané mlebu omah mainan kono. Gincu ing lambéné nyèprès, diomat-ameti. Uceng Sana nolèh, aloké: 'Kuwi lho, Ndong, wis diparani Lintrik-mu, kuwi ndang seselana!'

'His ... ora marani mas mandor ki, sing dak-parani pak uceng!' semauté karo mlérok kemayu. Dèwèké ndesel menyang kalangan, ing sandingé pak carik, banjur takoné: 'Puntené karo apa, pak carik? Iwak sapit apa témpé?'

'Ko sik, Trik! Aja ngganggu òsik,' sumauré carik Mun karo mbanting kretu.

'Lha kang Muji?'

‘Orak, aku ora puntan-puntenan. Tak nyakot lambému kuwi aé ...’

‘Aiyaaaah kang Muji ...!’ Lintrik saya kemayu. Sing dikemayoni ora mèsèm ora nglikir. Mripaté penggang mencureng, kretuné terus-terusan mati.

Lintrik terus ngléndot ing sisihé Kija-Blandong karo mèlu nyawangi kretu cekelané mandor alas kuwi. Sing diléndoti ketara marem. Mainan terus nggrengseng. Kabèh megeng napas ngentèni entèké ujutan kretu. Duiwit teplak-teplèk nyeblok ing klasa lekoh kuwi.

Nalika Lintrik ngengakaké lawang arep metu ... kabèh kagèt: polisi loro mlebu ndedel. Beḍilé semapta ing tangané, cangkemé nrutuli kalangan mainan. Bantingan kretu mandeg, rai-rai pucet.

‘Aja mlayu!’ swarané santak.

Pak Suki-Pèḍèt krenggos-krenggos nyungul ing lawang butulan, mlongo. Rainé mèlu pucet, ngèwèl.

‘Sigegana barang-barang nang klasa kuwi, pak!’ préntahé polisi, banjur: ‘Kabèh karo klasané pisan kanggo barang bukti.’

Pak Suki-Pèḍèt tumandang, manut préntah.

Polisi nyateti kabèh wong-wong sing main kretu mau, jeneng, pegawé-an lan alamaté jangkep.

‘Apa pilih dak-gawa dak-giring menyang kantor polisi saiki, apa kowé kabèh sésuk-ésuk mara ḍéwé mrana? Aku ngerti nèk kowé bebau lan penggawa negara, nanging kabèh komplot nglanggar tatanan. Ora kena diconto masyarakat ...’

Kabèh meneng, mung carik Mun sing banjur sumaur ḍisik: ‘Mbénjing mawon ḍateng kapolisèn.’

‘Kena dipercaya?’

‘Kénging! Kénging, pak polisi. Kula mesti ḍateng ngrika, ḍateng kantor punapa ndalem?’ wangsulané Muji mawa pamrih.

Polisi mau nolèh menyang kancané, nuli: ‘Anu ... eh ... anu, menyang ngomah waé iya kena. Iya, iya menyang ngomah waé. Jam pira kira-kira?’

‘Sekécané jam pinten?’ uceng Sana nrumbul.

‘Ya wis, jam lima-limanan waé!’ pamutusé polisi sing karan kakèkané Kiprah, karo nyangklongaké beḍilé.

‘Wis, saiki bubar waé ḍisik!’

Préntah iki wis ora patia kaku manèh, sajaké wis ana tanggap pangertèn.

Polisi metu saka omah srotong jèjèr loro. Ḍaḍané Suki-Pèḍèt isih melar-mingkus. Wong-wong sing kalangan adu kucing banjur pating jreḍul nuntun sepéḍah ninggalaké pekarangan sing karungkudan ing wit-wit mlandingan kuwi. Mandor alas Kija-Blandong karo Lintrik

nlusup nrabas dalan garitan kulon omah terus mulih.

Wong telu tekan omahé Muji pisahan, atiné kisut. Muji mlebu menyang kamar, bojoné nututi.

‘Piyé, pak Kiprah teka tenan?’

Muji mantuk, kandané lirih: ‘Suksès!’

‘Embèn aku tukokna ali-ali lho!’

Wong lanang Muji mbanting awaké ing ambèn, sing wédok digèrèd. Ora suwala, pasrah.

Dina sésuké jam lima. Wong-wong sing ditangkep ing mainan ngomahé Suki-Pèdèt wingi wis pada teka ing omahé polisi Kiprah, ora menyang kantor. Wong-wong rékané arep nyuwun ‘kebijaksanaan’ komendhan, mulané ing saké méntol-méntol isi duwit. Duwit sebrakan mrana-mréné, sebagian duwit pajegé rakyaté sing wedi dioprak-oprak. Nitik polatané wingi wong-wong mau yakin yèn bakal bisa nampa panyuwunané, lan mesthiné duwit ing saké kuwi ya ora pait.

Tèng jam lima pak Kiprah metu menyang pendapa ngarep, nemoni. Ulaté peteng, njenggureng.

‘Ana perlu apa?’ takoné ngagètaké sing ana kono, kaya-kaya dèk wingi durung wawan rembug prekara tekané wong-wong mau.

‘Inggih prekawis wingi nika, pak,’ sumauré Muji semu ngrapèk. Wong-wong liyané tumungkul.

‘Kok ora menyang kantor?’

‘Wingi rak sampun matur, pak,’ carik Mun semaut.

‘Hmmm! Sampéyan sedaya ngerti, juði niku dilarang negari. Napa malih sampéyan, carik, uceng lan mandor, sing mesthiné tumut njejegné peraturan-peraturané negari. Lha kok malah nglanggar tatanan? Sampéyan saged kula ajokné teng pengadilan. Sampéyan sedaya saged cepot saking kedudukan sampéyan. Ngertos?’

‘Ngertos, pak,’ uceng Sana mangsuli, banjur: ‘Niki wau kula inggih ngaturaken sedaya kelepatan, lan malih inggih nyuwun mbok kula sedaya niki boten usah diajokaken dateng pengadilan. Inggih mangké kadospundi caranipun ...’

‘Karepmu piyé?’

‘Inggih kersa pak komendhan ngrampungaken wonten ndalem ngriki mawon. Inggih kadospundi kebijaksanaanipun pak komendhan kula sedaya ndèrèk.’

‘Ééééé ... dadi sampéyan sedaya badé asok tanda panarima dateng kula ngaten ta?’

‘Inggiiih.’

‘Heh, prekara sampéyan niku prekara gedé. Kula polisi boten purun cara

suwap-suwapan ngoten niku. Polisi ngayahi tugas mawi sumpah. Gedé risiko lan tanggung-jawabé ngayomi durjana.'

'Baḍéa kadospundi, pak Kiprah kula suwuni tulung,' kanḍané Muji kaya arep nangis, banjur: 'Kula sedaya ndèrèk sak-kersa panjenengan. Angeripun panjenengan kersa nulung.'

Komendān polisi Kiprah ngangkat pundaké, banjur: 'Maman!' Mlebu polisi sing wingi uga mèlu nangkep.

'Ada apa, pak?' takoné.

'Urus dan selesaikan perkara orang-orang ini!' préntahé wijang.

Pak Kiprah mlebu. Polisi Maman ganti sing ngadepi. Wong-wong atiné luwih krasa aḍem, marga polisi sing kèri iki praupané luwih bening. Rembugané alus lan nyumadulur, pétung murih paḍa beciké.

Pepuntoné pétung polisi Maman saguh ngusahakaké nulung mbatalaké prekarané digawa menyang pengadilan. Lan wong-wong mau sawisé enyang-enyangan saguh mènèhi pasangon ḍuwit limalas èwu rupiyah saben wong siji.

Pétung dadi, ḍuwit sawidak éwu ditampa ing tangané Maman. Wong papat metu rumangsa slamet, olèh pitulungan. Uceng karo mandor terus mulih, carik numpak sepédah arep menyang pasar malem. Déné Muji kanḍa arep menyang setasiyun.

Bakda magrib carik mampir ing warungé Asri, dadak lagi anguk-anguk weruh pak Kiprah ana kono karo Maman. Carik Mun saya mlengok manèh bareng weruh Muji uga ana sandingé, sajak tanpa rikah-rikuh. Dèwèké mundur sadurungé wong-wong mau meruhi, terus lungguh cedak kaling-kalingan gedèg. Rembugané keprungu ceṭa, sanadyan lirih: 'Kowé nyuwun pira, Ji?' takoné Maman sing wiwitan dirungu carik.

'Mangga kersa pak komendān.'

Sawetara suwé meneng.

'Telung èwu ya, Ji. Akèh-akèh kanggo apa?'

Swara iki terang swarané pak Kiprah. Laguné sing wijang kuwi kaya laguné nalika wawan rembug ing pendapa mau.

Muji ora keprungu sumaur.

'Nyoh, bojomu wènèhana! Dèwèké ya berjasa, ngirimaké layang nganti kringeten.'

Carik Mun Kèprot, sing gawéné disenèni mantri polisi, ing batin misuh-misuh ngerti akal-akalan sing kaya mengkono mau. Dèwèké rumangsa kapusan sandiwarané baḍut-baḍut seragam sing tumindak galak, nanging rakus lan cluṭak. Atiné ora trima, nanging arep lapor menyang ngendi?

Sepédahé dituntun alon-alon, terus mulih awaké loyo.

Tjantrik Aswotomo
(in: Jaya Baya no. 49, August 1972).

62

ING TELENGING WENGI

Wit-witan lan rerungkudan ora bisa crita liya
saben aku nlusur dalan iki:
— Kowé keplantrang, mitra, kowé keplantrang.

Wit-witan lan rerungkudan ora naté nyingkur atiku
adreng nganti wangsulanku:
— Ora. Ora ana manèh sing dak-lari.

Aku kèli kaya larahan ing kali,
nanging manawa tumlawung kidung wengi
aku ati kang kasmaran.

Aku bayi durung bisa nyawang lan micara.
Nadyan wit-witan lan rerungkudan tetep setya
ngétung tebaning jangkah lan kanḍa:
— Ah saiba aboté sesangganmu, manungsa.

Ardian Syamsuddin
(in: Jaya Baya no. 39, June 1974).